

"MAGT"

Opgavekommissionen i samfundsfag.

RETNINGSLINIER FOR CENSUR AF STUDENTEREKSAMENSOPGAVERNE 2002-5-1 OG 2002-5-3.

Generelle bemærkninger.

Retningslinierne er vejledende og bør ikke benyttes for håndfast ved vurderingen af den enkelte besvarelse, der altid skal vurderes som en helhed.

Der kan tænkes besvarelser, der går på tværs af den skitserede systematik, og man kan forestille sig besvarelser, der mangler ét eller flere af de aspekter, der her omtales - men som alligevel må bedømmes som udmærkede.

Vi skal også understrege, at en suveræn besvarelse af ét delspørgsmål udmærket kan kompensere for mangler i besvarelsen af andre delspørgsmål.

Og endelig vil vi gerne pointere, at selv om vi i spørgsmålsformuleringerne ikke eksplicit henviser til fællesdel eller delspørgsmål, skal besvarelser, der udnytter sammenhænge i opgavesættet, honoreres for det.

Generelle bemærkninger om anvendelsen af hjælpemidler.

Censorindberetningerne fra de sidste års eksamen tyder ikke på, at anvendelsen af hjælpemidler giver anledning til store evalueringsmæssige ændringer endside stramminger.

Opgavekommissionen har som det fremgår valgt at reducere bilagsmængden (især i spørgsmål 3) ud fra det hensyn, at eleverne på en eller anden måde skal kunne finde tid til at udnytte deres hjælpemidler. Det er åbenlyst, at dette stiller øgede krav til den faglige fantasi og struktureringssevne. Det vi under alle omstændigheder ikke ønsker at honorere er, at besvarelserne enten i deres struktur eller i deres indhold bliver for lærebogsrefererende. Udnyttelsen af hjælpemidlerne skal svare til, hvad vi normalt kræver - den skal være relevant for besvarelsen af de spørgsmål, der er stillet. Til gengæld skal præcise referencer til teorier eller begivenheder eller til medbragte artikler generelt vurderes positivt.

Generelle bemærkninger om evaluering af besvarelser med gruppeforberedelse.

De to opgavesæt (hhv. 2002-5-1 og 2002-5-3) er, som det fremgår, ikke identiske.

Elever, der har deltaget i standardforsøget med en times gruppeforberedelse til drøftelse af opgavesættets fællesdel, har åbenlyst andre betingelser for besvarelsen af dette spørgsmål. På den ene side har de "en time ekstra" - på den anden side er kravene til inddragelse af viden fra undervisningen skærpede.

Det betyder altså, at forsøgsopgaverne skal vurderes på helt normal vis.

2002-5-1:

Fællesdel, opgave A.

1a: Undersøg, hvilke sammenhænge der er mellem globalisering og magt.

Den suveræne besvarelse (11-13)

bevarer fokus i gennemgangen af bilagenes synspunkter og indeholder en besvarelse af det stillede spørgsmål: Globaliseringen giver grobund for "nye netværk" samtidig med at traditionelle magtstrukturer, især nationalstaten, eroderer.

Forståelsen af synspunkterne og begreberne i bilagene er sikker, og vil være dokumenteret med eksempler - eller ved at begreberne og synspunkterne er sat ind i en teoretisk ramme.

Man kan forestille sig besvarelser, der sammenligner synspunkterne i bilagene: at Susan George(A1) og Bauman (A3) begge skriver om forskydningerne fra den "politiske sfære" til den "økonomiske sfære", mens Fogh Rasmussen (A2) beskæftiger sig med de globale medienetværk, der formentlig også er det centrale for Castells - sammen med de usynlige antistatslige modstandsnetværk.

Man kan også forestille sig en suveræn besvarelse, der koncentrerer sig mere om et enkelt eller to af bilagene og behandler andre mere kursorisk: At f. eks. Baumans synspunkt på nødvendigheden af en globaliseret politisk arena og NGOernes betydning for udviklingen behandles grundigt og med suveræn forståelse.

Det centrale for den suveræne besvarelse er, at den fokuserer på sammenhængen mellem globalisering og magt, og viser, at alle fire bilag påpeger, at der er sket en forskydning fra traditionelle magtstrukturer til nye, globale netværk.

Det trækker op eller kompenserer for mangler hvis begreberne magt, magthaver, magtudøvelse - eller "netværk" - uddybes eller problematiseres – enten teoretisk eller med udgangspunkt i globale begivenheder.

Det trækker ligeledes op, hvis synspunkterne i bilagene karakteriseres, eller hvis de eksempler, der dokumenterer forståelsen, er præcise og velvalgte.

Den middelgode besvarelse

vil typisk være en redegørelse for de fire bilag, der demonstrerer forståelse af synspunkterne og indeholder en opsummering eller konklusion - til slut eller undervejs. Besvarelser, der kun i begrænset omfang inddrager bilag A4 (Castells) kan forekomme.

Den netop beståede besvarelse

indeholder typisk en refererende gennemgang af bilagene med usikker fokus men med en vis forståelse af bilagenes relativt komplicerede synspunkter.

Den ikke-beståede besvarelse

indeholder mangelfulde referater af bilagene og/eller fejltolkninger og misforståelser.

2002-5-3:

Fællesdel, opgave A.

1a: Undersøg, hvordan globaliseringen ændrer de politiske og økonomiske magtforhold i samfundet.

Besvarelsen skal tage udgangspunkt i bilag A1 og A2.

Den suveræne besvarelse (11-13)

tager udgangspunkt i de to bilags synspunkter og indeholder en besvarelse af det stillede spørgsmål: Globaliseringen giver grobund for "nye netværk" samtidig med at traditionelle magtstrukturer, især nationalstaten, eroderer.

Forståelsen af synspunkterne i bilagene er sikker, og besvarelsen *skal* være suppleret med viden om "traditionelle magtforhold": F. eks. viden om den klassiske kamp mellem marked og stat, om selve begrebet magt, magtstrukturer, magtressourcer, synlig og usynlig magt etc. Opgavekommissionen er opmærksom på, at forskelle i opgivelser (og dermed hjælpemidler) kan stille eleverne forskelligt. Det centrale ved vurderingen af elevernes besvarelse er derfor, at

en eller anden form for inddragelse af "traditionelle" magtforhold, "traditionelle" magtressourcer er sat over for synspunkterne i bilagene.

Man kan også forestille sig den suveræne besvarelse, der med sine eksempler fra den aktuelle virkelighed demonstrerer en fundamental forståelse af, at betingelserne for magthavere og magtudøvelse udfordres af globaliseringen: At inddragelsen af viden fra undervisningen erstattes eller suppleres af viden om faktuelle begivenheder eller udviklingsmønstre

Besvarelserne kan enten fokusere på lighederne *eller* forskellene mellem Bauman og Castells:

Det centrale for den suveræne besvarelse er, at den fokuserer på ændringerne i de økonomiske og politiske magtforhold

Den middelgode besvarelse

demonstrerer forståelse af synspunkterne i bilagene og indeholder en opsummering eller konklusion - til slut eller undervejs. Inddragelsen af supplerende viden og relevante eksempler er mere lemfældig, men udgør en substantiel del af besvarelsen.

Det centrale er, at der fokuseres på, hvordan "globaliseringen ændrer de politiske og økonomiske magtforhold i samfundet."

Den netop beståede besvarelse

indeholder typisk en mere mekanisk gennemgang af de to bilag med usikker fokus men med en vis forståelse af de relativt komplicerede synspunkter. Inddragelsen af supplerende viden og aktuelle eksempler er tilfældig, men dog stadig en del af besvarelsen.

Den ikke-beståede besvarelse

indeholder mangelfulde referater af de to bilag og/eller en fejltolkninger og misforståelser.

Der er ikke gjort noget forsøg på at sammenholde udviklingen med eksisterende forhold.

Delopgave B: USA's sikkerhedspolitik før og efter den 11. september 2001.

2. Undersøg, hvad der kendetegner Bush-regeringens sikkerhedspolitik før den 11. september 2001.

Den suveræne besvarelse (11-13)

vil, som udgangspunkt, typisk indeholde en faglig velstruktureret bearbejdning af bilag B1 og B2, hvori det bl.a. fremhæves

- at det internationale system er blevet unipolært med USA som den militært, økonomisk og teknologisk dominerende (super)magt.
- at Bush-regeringens (USA's) overordnede / strategiske mål er at bevare sin overlegenhed (hegemoni).
- at Bush-regeringen har forladt den traditionelle magtbalancetænkning til fordel for en egenrådig varetagelse af egne sikkerhedsinteresser med hovedvægt på militær magt (hård sikkerhedspolitik).
- at Bush-regeringen i det hele taget med sin "Amerika Først"-strategi agter at forfølge egne interesser selvom det strider mod internationale aftaler / konventioner, fordi USA "har en særlig plads i verden" og fordi "amerikanske værdier er universelle" (B2).

Den suveræne besvarelse inddrager viden om enten:

- relevante faglige begreber. (Sikkerhedsbegrebet, polaritet, realistisk teori mv.)
- eller USA's rolle i det internationale system
- eller hovedlinjer i amerikansk udenrigspolitik
- eller aktuelle eksempler. (Kyoto, missilskjold mv.)

Den suveræne besvarelse bevarer fokus på tiden *før* 11. september.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis synspunkterne i bilagene problematiseres.

Den middelgode besvarelse

holder sig til bilagene – f.eks. i form af relativt fyldige redegørelser for begge bilag efterfulgt af en kort sammenfatning.

Kravet om, at besvarelsen skal tage udgangspunkt i B1 og B2 skal altså ikke fortolkes for bogstaveligt – det afgørende er, at der demonstreres forståelse af de faglige begreber / termer som

anvendes i bilagene og at der fokuseres på kendetegn ved Bush-regeringens sikkerhedspolitik før 11. september. En vis usikkerhed i forståelsen af bilag B2 kan forekomme.

Den netop beståede besvarelse

indeholder en slaviske eller mangelfuld gennemgang af bilagene. Forståelsen af de faglige termer er usikker, men enkelte relevante faglige pointer er fremdraget i karakteristikken af Bush-regeringens sikkerhedspolitik.

Den ikke beståede besvarelse

er kendetegnet ved kortfattede, tilfældige referater af de to bilag – uden fokus og uden faglig substans.

Besvarelser, der trækker et enkelt tema ud (f.eks. missilskjoldet) og ”fortæller” om det, kan også forekomme.

3. Diskutér, hvordan supermagten USA kan tilrettelægge sin sikkerhedspolitik, så den imødegår de nye trusler.

Den suveræne besvarelse (11-13)

vil naturligvis tage udgangspunkt i terrorangrebet i New York den 11. september og USA's svar herpå (først og fremmest den USA-ledede militæraktion i Afghanistan, men også den internationale alliances diplomatiske m.m. felttog mod terrorismen – bilag B3).

Den suveræne besvarelse vil inddrage faglige begreber og teoridannelser fra pensum. Det er ikke i sig selv et krav til den suveræne besvarelse, at diskussionen af USA's sikkerhedspolitiske muligheder funderes i *overordnede* teoridannelser. Opgaveformuleringens fokusering på ”sikkerhedspolitik” og ”de nye trusler” betyder imidlertid, at det er et krav til den suveræne besvarelse at såvel trusselsbegrebet som sikkerhedsbegrebet på en fagligt relevant og nuanceret måde inddrages i diskussionen.

Diskussionen kan tænkes struktureret på forskellige måder - således kan en normativ tilgang til problemstillingen sagtens vurderes højt, såfremt den faglige argumentation er i orden. Det

afgørende er, at besvarelsen er velstruktureret og at der demonstreres fagligt overblik over en aktuel, men også vanskelig, problemstilling.

Det trækker op eller kompenserer for mangler såfremt aktuel viden om militæraktionen i Afghanistan, terrorismens netværk og baggrund, situationen i den arabiske / islamiske verden, Mellemøstkonflikten, amerikanske politiske forhold o.l. inddrages, ligesom det trækker op hvis diskussionen af trusler, sikkerhed og konflikter indskrives i en mere overordnet forståelsesramme som f.eks. globaliseringen.

Den middelhøje besvarelse

vil typisk tage udgangspunkt i terrorangrebet i New York 11. september og fremdrage argumenter for og imod krigen i Afghanistan. Der kan være problemer med at strukturere besvarelsen, ligesom det faglige overblik over problemstillingen kan forekomme mindre sikkert. Det er dog et krav til den middelhøje besvarelse, at der demonstreres kendskab til centrale begreber fra pensum – og her især trussels- og sikkerhedsbegrebet.

Den netop beståede besvarelse

redegør for at terrorisme er blevet en ny trussel og der anføres enkelte argumenter i relation USA's sikkerhedspolitik efter den 11. september, men uden stor faglig forståelse.

Den ikke beståede besvarelse

har ikke forstået opgavens problemstilling . Besvarelsen er uden faglig argumentation, og/eller tager ensidigt og ubegrundet afstand fra eller tilslutter sig USA's krig i Afghanistan

Delopgave C: Globalisering og ulighed

2. Undersøg, hvordan den globale økonomiske ulighed har udviklet sig.

Den suveræne besvarelse (11-13)

påviser med sikker dokumentation ud fra materialet hovedtendenserne i udviklingen:

- i figur 1 at jordens befolkning som sådan er blevet rigere i det 20. årh., dvs. at det reale BNP (BNP i faste priser) pr. indb. er steget i alle de 4 indkomstgrupper, men også at forskellen mellem den rigeste og den fattigste fjerdedel er blevet større.
- i tabel 1 at der både i i-lande og u-lande har fundet en gennemsnitlig høj årlig realvækst sted i både 1980'erne og 1990'erne – størst i u-landene – og at væksten har været særlig høj i Asien
- i tabel 2 at uligheden er meget stor, både imellem i-lande og u-lande og u-landene imellem. At denne ulighed er forstærket i løbet af de seneste 20 år, f.eks. når man sammenligner Østasien med Afrika. At både i-landene og u-landene under ét har haft en realøkonomisk vækst pr. indb., men at de mindst udviklede u-lande, herunder Afrika syd for Sahara, har haft en direkte fald i indkomsten
- at fattigdom, målt som andelen af dem som lever for mindre en én dollar om dagen, generelt er svagt faldende. Men at det dækker over store forskelle, primært imellem Østasien og Afrika. Og at fremgangen først og fremmest har fundet sted i Østasien, hvorimod der ikke har været nogen egentlig ændring i Latinamerika og Afrika syd for Sahara

Det er ikke et krav, at alle disse tendenser er påvist lige detaljeret - det afgørende er, at besvarelsen demonstrerer fagligt overblik, og at der fokuseres på den globale ulighed.

Det trækker op eller kompenserer for mangler hvis

- der inddrages relevante metodiske overvejelser over opgørelsesmetoderne, herunder problemer med at måle "ulighed".
- der inddrages relevant aktuel viden eller eksempler.
- der foretages relevante beregninger eller estimater (procentændringer, indeks).
- Der inddrages supplerende talmateriale.

Den middelgode besvarelse

gennemgår materialet tabel for tabel og påviser, at uligheden er blevet større - både imellem i-lande og u-lande og imellem u-landene indbyrdes - samtidig med at der har fundet en vækst sted. Fokus er mindre skarpt og dokumentationen mindre systematisk, men tabel- og figurlæsningen som sådan er sikker.

Den netop beståede besvarelse

demonstrerer nogen usikkerhed i figur- og tabellæsningen samt begrebsforståelsen, ligesom overblik og konklusioner er mangelfulde.

Det er dog et krav, at nogle af de vigtige træk i udviklingen er påvist.

Den ikke-beståede besvarelse

har store problemer med at læse og tolke talmaterialet, ligesom at konklusionerne er fejlagtige og/eller uden relevant dokumentation.

3. Diskutér, hvorvidt politisk regulering og kontrol af de globale markeds kræfter er en fordel for u-landene.

Den suveræne besvarelse (11-13)

Tager udgangspunkt i bilag C2's synspunkter, nemlig at

- den finansielle globalisering øger den økonomiske usikkerhed, de sociale uligheder og skaber en tiltagende fattigdom
- at denne finansielle globalisering også har politiske konsekvenser i retning af at undergrave demokratiet
- at kapitalens frie bevægelighed skader den brede befolkning og kun gavner en finansiell elite (spekulanter, storinvestorer)

Bilag C2 (Attac) omtaler kun kapitalbevægelser, men diskussionen skal mere bredt omhandle regulering og kontrol af de globale markeds kræfter som sådan.

Besvarelsen er velstruktureret og rummer en diskussion, der både anfører fordele og ulemper ved en politisk regulering og kontrol.

Besvarelsen kan gennemføres med forskellige afsæt og med varierende omdrejningspunkter. Den kan enten tage afsæt i konkrete forslag til regulering - eller i mere overordnede temaer eller teorier.

Det afgørende er, at fordele og ulemper ved forskellige tiltag gennemarbejdes og at argumentationen er fagligt velfunderet og demonstrerer viden om globale økonomiske sammenhænge.

Udgangs- og omdrejningspunkterne kan f. eks. være:

udviklingsteorier og –strategier eller handelsteorier

handels/bytteforhold og kapitaltransaktioner

planøkonomi overfor markedsøkonomi

told, handelsrestriktioner, Tobin-skat, subsidier m.m.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis begreberne "politisk regulering og kontrol" problematiseres, eller hvis der inddrages viden om relevante begivenheder eller udviklingstendenser.

Den middelgode besvarelse

Diskussionen er mindre systematisk men fokus er stadig "politisk regulering og kontrol" - inddragelsen af relevante alternativer er derimod mindre prægnant

Konkret viden og relevante eksempler kan i en vis grad erstatte det faglige overblik.

Den netop beståede besvarelse

er typisk mere usystematisk f.eks. med fokus på Attac's mål og midler.

Besvarelsen skal dog stadig vise kendskab til enkelte væsentlige forhold i den globale økonomi af relevans for problemstillingen..

Den ikke-beståede besvarelse

rummer væsentlige fejl i forståelsen af problemstillingen og/eller i argumentationen, eller den vil være overdrevent postulerende og normativ.

Delopgave D: Decentralisering

2. Undersøg, hvilke politiske partiers synspunkter der kommer til udtryk i bilag D1, D2, D3 og D4.

Den suveræne besvarelse (11-13)

skal indeholde en fagligt gennemarbejdet dokumentation, der gør det muligt at matche de fire bilag med de fire politiske partier: Bilag A1: Venstre, bilag A2: SF, bilag A3: De konservative og A4: Socialdemokratiet.

Der drages præcise og relevante paralleller til politiske ideologier og/ eller til danske politiske partiers synspunkter.

Det er således ikke et absolut krav, at der sættes korrekte partinavne på de fire bilag. Det afgørende er, at den suveræne besvarelse er velargumenteret, at dokumentationen er sikker, og at der demonstreres sikker tekstforståelse samt forståelse af centrale politiske værdier og synspunkter.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis besvarelsen indeholder en problematisering af forskellen mellem politiske principper og realpolitik; at det kan være svært at genkende partiernes førte politik i deres principprogrammer.

Det trækker ligeledes op, hvis besvarelsen rummer overvejelser om, at forskellene mellem partierne på spørgsmålet om decentralisering ikke er særlig tydelig .

Den middelgode besvarelse

Besvarelsen holder sig relativt tæt til bilagene – f.eks. i form af fyldige redegørelser for hvert bilag efterfulgt af en placering i forhold til et politisk parti. Argumentationen og dokumentationen er mindre præcis, men der demonstreres viden om hovedtræk i de politiske partiers synspunkter og ideologier.

Den netop beståede besvarelse

Besvarelsen indeholder en tekstnær gennemgang af bilagene.

Bilagene placeres mere eller mindre arbitrært, men der er elementer af faglig forståelse af de politiske partiers synspunkter.

Den ikke beståede besvarelse

Besvarelsen er kendetegnet ved kortfattede tilfældige og overfladiske referater eller udpluk af bilagene uden sontring mellem væsentlig og uvæsentligt.

Placeringen af partierne er alene baseret på held eller uheld.

3. Diskutér, hvorvidt decentralisering er en gevinst for demokratiet.

Den suveræne besvarelse

vil typisk tage et kort afsæt i hovedbetragtningen i bilag D5 om at demokratiet bevæger sig i to retninger; væk fra og tættere på borgerne, og at den sidste er lige så skadelig for demokratiet som den første. Diskussionen i forlængelse heraf kan udformes på forskellige måder, således at der både argumenteres for de demokratifremmende og demokratihæmmende sider af øget decentralisering.

Opgaveformuleringens fokusering på demokrati betyder, at det er et krav til den suveræne besvarelse, at demokratibegrebet og forskellige demokratiopfattelser på en faglig relevant og nuanceret måde inddrages i diskussionen.

Den suveræne besvarelse er velstruktureret. Den afbalancerer argumenter for og imod og udnytter faglige begreber og teoridannelser.

Det vil være oplagt at inddrage relevante aktuelle eller lokale eksempler.

Det trækker op, hvis diskussionen indskrives i en overordnet forståelsesramme, som f. eks. fællesdelens synspunkter på magtforskydninger, styringsproblemer i den offentlige sektor eller lignende.

Den middelgode besvarelse

Besvarelsen vil typisk indeholde en relativ tekstnær redegørelse for bilag D5, efterfulgt af argumenter for og imod decentralisering. Der kan være problemer med at strukturere besvarelsen, men det er et krav til den middelgode besvarelse, at der demonstreres kendskab til demokratibegrebet og/eller forskellige demokratiopfattelser.

Den netop beståede besvarelse

Besvarelsen har problemer med fokus i problemstillingen.

Dette afspejles typisk i en fyldig redegørelse for bilag D5, efterfulgt af spredte argumenter for og imod decentralisering -

men uden at faglige begreber eller teorier på nogen måde dominerer.

Den ikke beståede besvarelse

Besvarelsen er kendetegnet ved at opgavens problemstilling ikke er forstået, og diskussionen er uden faglig substans.

God fornøjelse og venlige hilsener,

på opgavekommissionens vegne,

Peter Lundberg Thomsen.